

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Keränen, Marja

Title: Kirja-arvio teoksesta Eeva Luhtakallio: Local Politicizations. A Comparison of Finns and French Practicing Democracy

Year: 2010

Version:

Please cite the original version:

Keränen, M. (2010). Kirja-arvio teoksesta Eeva Luhtakallio: Local Politicizations. A Comparison of Finns and French Practicing Democracy. Kansalaisyhteiskunta, Vol 1(No 1).
<http://www.kansalaisyhteiskunta.org/ojs/index.php/kansalaisyhteiskunta/issue/current>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

KIRJA-ARVIOT

Eeva Luhtakallio (2010). Local Politicizations: A Comparison of Finns and French Practicing Democracy. University of Helsinki, Department of Social Research, Sociology Research Reports no 265. 258 sivua.

Marja Keränen*

Eeva Luhtakallion työssä tutkitaan paikallisen poliittisen osallistumisen konteksteja, muotoja ja merkityksiä Helsingissä ja Lyonissa. Jo työn otsikointi on vaatinut mietintää. Ymmärrän niin, että tässä ei tutkita Ranskaa ja Suomea eikä näiden kansalaisiakaan, vaikka kansallisvaltiot muodostavatkin konteksteja tutkimuksen kohteille. Ei tutkita myöskään ”poliittista osallistumista” aikaisemman tutkimuksen esineistämänä valmiina kohteena, jota vertailtaisiin perinteisin mittarein. Ranskalaiset ja suomalaiset esiintyvät otsikossa epämääräisessä muodossa, koska työ ei pyri yleistettyyteen näiden ryhmien osalta. Tutkittavina ovat aktiiviset kansalaistoimijat, heidän ymmärryksensä toiminnastaan ja sen mahdollisuuksista kahdessa eri kontekstissa. Tutkimusote on etnografinen ja näkökulma toimijalähtöinen. Tämä on ihastuttavaa ja tekee Eeva Luhtakallion työstä tärkeän ja merkittävän kontribuution poliittisen sosiologian kenttään, joka ei pitkään aikaan ole vaikuttanut näin virkeältä ja eloisalta.

Tutkimuskysymyksen tekijä on muotoillut (suomeksi kääntäen) seuraavasti: Miten politisoimisen prosessit eroavat ranskalaisessa ja suomalaisessa paikallisessa kontekstissa? Millaisia seurauksia näillä prosesseilla on paikallisiin kansalaiskäytäntöihin, demokratian ja kansalaisuuden määrittelyihin ja uudelleenmäärittelyihin, vallan ja vastarinnan dynamiikkoihin ja tapoihin ratkaista kiistoja julkisessa sfäärissä?

Vertailu mielletään tutkimuksessa käsitteellisenä, kontekstuaalisena ja empiirisenä matkana kahden paikan välillä. Niinpä työ on juonellistettu matkakertomukseksi ja matkalta tuodaan myös matkamuistoja. Paikallisten merkitysjärjestelmien tutkimisessa tämä on oiva valinta, ja tuottaa hienoa tulosta paitsi vertailevan tutkimuksen myös käsittehistoriallisen tutkimuksen kentälle. Tutkimuskysymys tekee politisoitumisen käsittees-

*Marja Keränen on valtio-opin professori Jyväskylän yliopistossa. E-mail marja.h.keranen@jyu.fi

tä keskeisen. Johdantokappaleessa kuvataan työn konteksteja, paikallisia kansalaisyhteiskuntia ja poliittis-hallinnollisia järjestelmiä sekä paikallisesti että laajemmin valtakunnallisesti. Lisäksi esitellään työn keskeiset teoreettiset elementit ja metodologinen kehys, työn rakenne ja eri kappaleissa analysoidut aineistot. Työn liitteinä esitetään tietoja aineistosta ja sen keräämisen tavasta sekä visuaalisen kehysanalyysin metodista. Kansalaistoiminnan näkökulma on työlle keskeinen. Kansalaisaktiivisuuden fokuksella ja etnografisella otteella työn empiirisiksi kohteiksi tulee valikoima paikallisia toimintaryhmiä ja niiden jäseniä (mutta ei esim. ay-liikkeiden, puolueiden tai urheiluseurojen jäseniä).

Viime vuosien hallinnolliset hankkeet kansalaisaktiivisuuden lisäämiseksi tai kansalaisten kuulemiseksi näyttävät muotoutuneen Suomessa ja Ranskassa eri tavoin. Tekijä tiivistää eron esimerkiksi kaupunkilehtien nimien erilaisuuteen: Helsingissä Helsinki-info, Lyonissa Lyon Citoyen. Kun Helsingissä satsataan kuulemiseen ja e-osallistumiseen, Lyonissa kyseessä on osallistumisen henki ja ”halu elää yhdessä”. Kun Helsingissä ja Suomessa aktivointihankkeet olivat hallintolähtöisiä, tiedotusta ja tietoa painottavia, Lyonissa niitä pidettiin itseisarvoisina ja demokratiaa lisäävinä. Tässä työssä ei kuitenkaan lähdetä arvioimaan aktivointihankkeita, vaan tavoitteena on kansalaistoiminnan näkökulma.

Erilaisia konteksteja kansalaisaktiivisuudelle muodostavat poliittis-hallinnolliset järjestelmät. Suomessa on kunnallisen itsehallinnon historia, Ranskassa vahva sentralistinen valtio. Ero konteksteissa kuvataan Jeppesonin typologian avulla, joka kuvaa valtion ja kansalaisten välistä suhdetta sekä kansalaisten välisen yhteen liittymisen ja edustamisen ideaa. Tässä typologiassa Suomi sijoittuu sosiaali-korporativistiseen malliin ja Ranska valtio-kansakunta -malliin. Suomessa valtio ja kansalaisyhteiskunta ovat yhteen kietoutuneet, päätöksenteko on konsensuaalista ja inklusiivista, mutta ei pluralistista. Sen sijaan valtio-kansakunta -mallissa vahva valtio liitetään universalistiseen periaatteeseen, mutta erityisintressien ajaminen torjutaan; tästä dualismi autoritaarisuuden ja vallankumouksellisuuden välillä. Niinpä (Alapuroon viitaten) suomalainen politiikka esiintyy eri intressiryhmien ”valmiina” kokoonpanona, ranskalainen taas jatkuvana tuottamisen prosessina. Tämä todetaan ranskalaisten ja suomalaisten toimintarepertoaarien yleiseksi luonteenpiirteeksi. Tuon toteaminen kuitenkin myös todetaan reduktionistiseksi: mallintaminen yksinkertaistaa ja hävittää eroja ja variaatioita. Historiallinen analyysi taas jättää huomiotta viimeaikaisia muutoksia. Niinpä tutkija lähtee jäljittämään kontekstuaali-

sia prosesseja. Tämä merkitsee etnografisen otteen valintaa. Se merkitsee myös sitä, että institutionaalinen konteksti ja myös kansalaistoiminnan historia sulkeistuvat työstä. Etnografisen otteen valinta on erinomainen; samalla perinteiseen vertailuun tai historialliseen selittämiseen tottunutta hiertää, miksei näitä ole otettu huomioon.

Koko työn avaintermiksi asetetaan politisoimisen käsite, jota myös käsitteellistetään edelleen. Politisoiminen on jonkin asian avaamista poliitikalle, sen kiistanalaistamista. Se ei ole vain institutionaalista tai instituutioon suuntautuvaa toimintaa, mutta sen toteaminen ei myöskään vaa di pääsyä toimijoiden ”pään sisään” heidän motiiviansa tutkimiseksi. Sen sijaan politisoiminen edellyttää asian nostamista yleiseksi eli julkistamis ta. Toinen edellytys on konfliktin läsnäolo. Tämän vuoksi lähdetään jäljit tämään ja vertaamaan konflikteja eri konteksteissa. Tämä liitetään kriisiin tai normaalista poikkeavaan, jossa ajatellaan tavanomaisen käytännön tai toimintaperiaatteen tulevan näkyviin.

Politisoiminen siis edellyttää tekijän mukaan julkisuutta ja sen toimi joina ovat kansalaiset demokratiassa. Politisoimisen vertaileva tutkimus määrittyy siis demokratiaan, kansalaisaktiivisuuteen ja julkiseen sfääriin liittyvien käytäntöjen ja prosessien tutkimiseksi. Politisoimisen tämän kal tainen määrittely vaikuttaa minusta järjelliseltä, mutta se herättää myös kysymyksiä. Julkisuuden kriteeri tekee politisoimisesta tutkittavaa - mah dollistaa tutkimisen - kun toimijoiden motivaatioita ei tarvitse perätä. Mutta miksi toimijoiksi määritetään (”ranskalaiseen” tapaan?) kansalaiset, ei esimerkiksi byrokraatteja tai poliitikkoja? Miten politisoiminen eroaa paloslaisesta ”politicking” -termistä? Ja eikö konflikti ole ”politiikan” nor maali tila eikä poikkeus? Kysymysten herättäminen ei merkitse sitä, ettei tekijän tutkimusasetelma olisi hyvä ja mielekäs. Politisoiminen on työn keskeinen käsite ehkä siksi että se on parasta mitä on tarjolla. Ongelmatto masti se ei kuitenkaan tekijää palvele.

Tekijää näyttää tavoittelevan demokratian ja poliittisen osallistumi sen käsitteellistämistä toiminnallisina käsittein. Tästä syystä ”yleinen” de mokratiateoria ei ole työn kannalta kiinnostavaa, vaan aineksia etsitään ensin deliberatiivisen demokratian teoriasta ja Rosanvallonin vastade mokratiian käsitteestä. Näistä deliberatiivinen demokratiateoria hylätään normatiivisena/epäempiirisenä. Sen sijaan Rosanvallonin vastademokra tian käsite ja hänen projektinsa miellyttävät tekijää: keskeiseksi demokra tian kriisin avaajaksi toivotaan toimivaa kansalaisyhteiskuntaa, ruohon juuripolitiikkaa, sosiaalisia liikkeitä ja kansalaisryhmiä, jotka toimivat

edustuksellisen demokratian vahtikoirina. Toiminnallisten osallistumiskäsitteiden (mielenkiintoinen mutta osuva paradoksi) löytyminen päästäisi tekijän pälkähästä, nyt on tultava toimeen politisoinnin käsitteen varassa. Sama toiminnallistamisen tavoite koskee kansalaisuuden käsitettä, jota lähdetään tutkimaan poliittista toimintaa tutkimalla integroiden sukupuoli tähän poliittiseen toimintaan. Julkisuuden kriteeri johtaa tekijän kysymään, miten paikallistoimijat Suomessa ja Ranskassa luovat, purkavat ja uudelleenrakentavat moninaisia, rinnakkaisia ja konfliktisia julkisuuksia.

Työn aineistoja ovat 1) muistiinpanot etnografisista kenttätöistä, jolloin seurattiin aktivistien toimia Helsingissä ja Lyonissa, 2) 47 temaattista syvähaastattelua aktivistien ja paikallispoliitikkojen parissa, 3) aineistokorpus joka koostui aktivistien kotisivuista ja kaupunkilehdistä, niiden kuva-aineistoista sekä 4) lehdistöaineisto kansalaisten ja edustajien suhteista. Etnografista työkalupakkiaan tekijä selvittää käsittääkseni pätevästi. Myös tekijän tulkinta kehysanalyysistä on minusta hyvä. Sen avulla tekijä tulkitsee haastatteluaineistoja ja visuaalista aineistoa, sekä kehittää julkisen justifikaatioanalyysin tekemisen tapaa, jota soveltaa kappaleessa kuusi. Työ etenee johdantokappaleen jälkeen ”mikrosta makroon” ja aktivistien äänistä niiden kontekstointiin.

Kappale kaksi kuvaa aktivistien ryhmäsiteitä ja niiden rajoja sekä paikallisia puherepertoaareja kahdessa paikassa seuraten Eliasophin ja Lichtermanin ryhmätyylien teoriaa. Sen aineistot ovat osallistuvaa havainnointia ja haastatteluja, ja niiden kautta selvitetään ryhmäsiteiden, ryhmän rajaamisen ja puhenormien muotoutumista. Kun ryhmäsiteet Lyonissa näyttävät kiinnittyvän tilaan ja paikallisuuteen, Helsingissä niiden kiinnityspintana ovat yhdistykset. Kun ryhmäraajat Helsingissä vaikuttavat joustavilta ja yhteistyö tai integroituminen mahdolliselta, Lyonissa näin ei ole. Kun ryhmän tehtäväksi Helsingissä miellettiin asiantuntijatiedon tarjoaminen ja kunnallispoliitikkojen ”vastademokraattisena” instanssina toimiminen, Lyonissa toiminta oli ekspressiivistä, julkisiin performansseihin suuntautuvaa. Suomessa ei mielenosoituksia järjestetty ja aktivistit kokivat jääneensä huomiotta. Toisaalta Lyonin kontekstissa julkisuus ei näyttänyt johtavan liikkeen tavoitteiden toteutumiseen. Lyonissa politisoimisen tavat olivat henkilökohtaisempia, Helsingissä institutionaalisempia.

Kappale kolme kysyy, miten aktivistit käsitteellistävät kansalaisuuden, paikallisen poliittisen toimijuuden ja sen sukupuolittuneisuuden. Aineistona ovat haastattelut. Kappaleen alku viittaa kansalaisuuden käsitehistoriaan, joka näiden maiden osalta onkin hyvin erilainen. Haastatteluai-

neiston analyysi osoittaa, että suomalaisten aktivistien käsitys kansalaisuudesta oli myönteinen ja heidän käsityksensä omasta kansalaisuudestaan yllättävän republikanistinen (ks. Pettit): kansalainen tuntee vastuuta yhteisöstään. Ranskassa aktivistit eivät halunneet identifioitua kansalaiseksi, koska tuo olisi merkinnyt osallistumista edustuksellisen demokration tukemiseen, siihen integroitumiseen esimerkiksi äänestämällä. Sen sijaan valtiota on vastustettava. Tällainen republikanismi mielletään ryvettyneeksi, eksklusiiviseksi ja diskriminoivaksi. Eroa toki selittää immigraation yleisyys, se että selvästi voi havaita kansalaisuuden koskevan vain joi-takin muttei toisia. Samanlainen ero vallitse kuitenkin käsityksissä sukupuolten ja kansalaisuuden suhteista, joka Helsingissä ei politisoitunut, Lyonissa kyllä. Helsingissä tärkeää oli asiantuntemus, joka myös on konfliktin ja sukupuolenkin politisoitumisen antiteesi. Lyonissa vallitsi laaja tietoisuus valtasuhteiden sukupuolittuneisuudesta ja diskriminoivista käytännöistä sekä naisten että miesten keskuudessa.

Tekijä päätelee, että suomalaiset kyllä identifioituivat kansalaisuuden käsitteeseen, mutta heidän tapansa käsitteellistää kansalaisuus oli depolitisoitu. Ranskalaiset taas sanoutuivat irti tuosta valtioon ja historiaan sitoutuvasta käsitteestä, joka liitettiin pahaan. Kansalaisaktivismi oli tuosta historiasta irtisanoutumista ja vastarintaa sitä kohtaan. Samalla kuitenkin avoimuus konflikteille teki mahdolliseksi politisoida myös sukupuoli-konflikti. Tekijä päätelee, että oletus suomalaisesta läpinäkyvästä ja staat-tisesta yhteiskunnasta sulkee politisoinnin mahdollisuuksia, niiden muassa sukupuolen politisoinnin mahdollisuuden.

Kappale neljä analysoi visuaalista aineistoa ja tutkii sitä millaisen kuvan eri toimijoiden tuottamat aineistot tuottavat paikallisesta julkisesta sfääristä, vallasta ja vastavallasta. Tässä aktivistiaineistot ja -näkökulmat asetetaan dialogiin paikallispolitiikasta kerätyn kuva-aineiston kanssa. Kun edelliset kappaleet nojaavat kehysanalyysistä kirjoitettuun liiteosaan, tässä kappaleessa visuaalista kuva-analyysiä on selostettu myös leipätekstissä.

Aineisto on kerätty kahdelta aktivistien nettisaitilta (Megafoni ja Rebellyon) sekä kahdesta kaupunkilehdestä (Helsinki-info ja Lyon Citoyen). Ajatuksena on lukea niitä tapoja, joilla yhteiskunta esittää itsensä ja miten valta ja vastademokratia toimivat dialogissa. Kuvia välittävä väline tarjoaa pääkehysten, jonka kautta viestejä tulkitaan, ja kuvilta kysytään goffmanilainen peruskysymys: ”mitä tässä kuvassa on tekeillä”. Tekijä selvittää kvantifioivan kuva-analyysin tekotapansa selkeästi ja perustelee, miksi ja

miten kvantifiointi tässä tuli mahdolliseksi. Dominoivien kehysten tarkastelusta (taulukot siitä mitä kuvassa on) tekijä siirtyy kontekstoimaan (esimerkiksi mielenosoitusten mahdolliset perinteiset merkitykset Ranskassa ja Suomessa). Pidän kappaletta hienona ja toimivana, ja arvelen että tekijä on tässä tuonut hienon kontribuution kuva-analyysin tekemisen tapoihin.

Kappaleen tulos oli, että dialogia kaupunkilehtien ja aktivistilehtien näkökulmien välille ei juuri syntynyt. Kun aktivistisivut olivat keskenään samankaltaisia ja kaupunkilehdet myös sekä Suomessa että Ranskassa hyvin samanlaisia, olivat kaupunkilehtien representaatiot yhteiskunnasta silkoisia ja valmiita, eikä niissä näkynyt kuvia kansalaisyhteiskunnasta tai aktiivisen kansalaisuuden mahdollisuuksista; ne oli puhdistettu politiikasta. Myös Rosanvallonin vastademokratian ja dialogisuuden kehyksessä kappale tuottaa hienoa tulosta integroiden sukupuolen analyysiin.

Hauska ja hyvin illustratiivinen on myös kappale viisi, jossa kysytään haastatteluaineistoon pohjaten, miten eri toimijat käsittävät osallistumisen ja edustamisen välisen jännitteen ja miten ajattelevat sen ratkaistavaksi. Sen tutkimuksellisenä kehyksenä toimii Marx Ferreen ja kumppaneiden neljän demokratiamallin luokitus, jota käytetään haastateltujen demokratiakäsitysten haarukointiin. Kun helsinkiläiset aktivistit näkivät itsensä demokratian vahtikoirina ja sellaisina hyvin tarpeellisina ja hyväksytyinäkin, lyonilaiset eivät nähneet itsellään olevan demokraattisia toimintamahdollisuuksia, eikä edustuksellista järjestelmääkään kuvattu toimivana, vaan korruptoituneena ja muuttumattomana. Siksi vetäydyttiin lähitoimintaan ja pienen skaalan vaikuttamispyrkimyksiin ja suoran demokratian yrityksiin. Sen sijaan suomalaisille paikallispoliitikoille ja -virkamiehille representatiivisen politiikan sfääri näytti muodostavan koko maailman, jonka ulkopuolelle, kansalaisten pariin, ei tarvinnut mennä, paitsi etsittäessä palveluntarjoajia. Kansalaisaktiivisuutta ei pidetty toivotuna, kun päätöksenteon ajateltiin tapahtuvan tiedollisin perustein, asiantuntemukseen nojaten. Lyonissa teema edustuksellisen ja suoran demokratian suhteista oli tuttu. Kun Suomessa edustukselliset elimet oli asetettu paikoilleen, ei demokratian toimimisesta enää tarvinnut huolehtia ja osallistuminen depolitisoitiin. Kun puolestaan ranskalainen järjestelmä kuitenkin on varsin hierarkkinen, jäi aktivointipuhe tai pyrkimys osallistumisen laajentamiseen vain toiveeksi. Tässä kappaleessa tutkija pääsee jo varsin syvälle kahden poliittisen kulttuurin vertailussaan, eikä tämän jälkeen kovin pintapuolisia maatumuksia mielellään näkisi.

Kappaleessa kuusi aiheena on, miten konfliktitilanteissa perustel-

laan oma väittäjä. Tämän justifikaatiokappaleen aineistona on lehdistödata, ja sen kysymyksenä on, millaisia kiistoja yhteisen hyvän määrittelystä syntyi ja millaiset toimien perustelut olivat eri konteksteissa. Kappaleen analyysimetodi on kehitetty Boltanski & Thevenot'n justifikaatioskeeman ja Koopmans & kumppanien Political Claims Analysis-skeeman pohjalta. Jälleen saamme selville, että suomalaisten justifikaatiot korostivat rationaalisuutta ja asiantuntemusta ja käänsivät poliittisia konflikteja teknisiksi tai taloudellisiksi kysymyksiksi. Ranskalaiset korostivat demokraattisia puheoikeuksia, oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta. Molemmissa paikoissa esiteltiin onnellisia kohtaamisia liikkeiden ja päättäjien välillä, onnistunutta kansalaisosallistumista ja konfliktitonta vuorovaikutusta.

Kaikki empiiriset kappaleet ovat mielenkiintoisia, hyvin kirjoitettuja, oivaltavia ja runsaita. Tekijä kuvaa niitä variaatioina samasta teemasta, politisoitumisen teemasta. Olen edellä referoinut näiden kappaleiden sisältöä ja väistämättä joutunut tekemään tuosta rikkaudesta varsin yksivivaisia, yksinkertaistavia luonnehdintoja. Niistäkin kuitenkin selvinnee, että työ on varsin monipuolinen ja hieno esitys etnografisten otteiden kyvystä kuvata poliittisia kulttuureja. Sen syvyys tuntuu vielä lisääntyvän sen myötä että kahta erilaista kulttuuria tutkitaan vertaillen ja kontrastoiden.

Työn johtopäätösten valossa näyttää siltä että ”politisointi on Ranskassa arkipäivää, kun taas Suomessa on tapana depolitisoida”. Eeva Luhtakallio on työllään asettanut mainion peilin kahden maan tarkasteluun. Työ on erinomaista poliittista etnografiaa tai poliittista sosiologiaa. Se on metodisesti hyvin vahvaa ja reflektivoivaa, myös metodeja kehittävää tutkimusta. Siinä kulkevat koko ajan rinnakkain metodikokeilujen ja etnografisten kenttätöiden tulosten tarkastelu. Puheenvuorona vertailevan tutkimuksen kehittämiseen työ on myös hieno!
